

KESKUSTELUJA TASA-ARVOSTA JA TASA-ARVOLAISTA OPPILAITOKSISSA

Tarkoitus: Keskustelun tavoitteena on selkiyttää tasa-arvolain ymmärtämistä sekä sitä, kuinka itse voi vaikuttaa lain toteutumiseen.

Tarkoituksena on pohtia yhdessä esimerkiksi opetushenkilökunnan, oppilaiden, oppilaitoksen tasa-arvotyöryhmän, yhdenvertaisuusvaliokunnan tai kiusaamista ehkäisevän työryhmän kanssa mitä tasa-arvolaisa sanotaan ja mitä vaikutuksia tasa-arvolailta on kouluyhteisöön ja koulutyöhön. Keskustelut käydään ryhmissä, joita edeltää yleiskatsaus tasa-arvolakiin. Ryhmäkeskustelut voidaan toteuttaa esimerkiksi aivoriehalla, jossa kootaan yhteen kysymyksiä, ajatuksia ja ideoita liittyen ryhmän teemaan. Tärkeää on kuitenkin tehdä niistä kooste, jonka avulla voidaan miettiä tasa-arvon edistämiseen liittyviä tavoitteita.

Taustatieto: Tasa-arvolaki (*Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta* 8.8.1986/609) tarkistettiin vuoden 2015 alussa. Oppilaitoksissa tämä tarkoittaa sitä, että suunnitelmalliseen ja määrätietoiseen tasa-arvotyöhön velvoittavat pykälät koskevat nyt myös perusopetusta. Esittelemme seuraavaksi ne pykälät, jotka ovat keskeisiä koulujen/oppilaitosten kannalta, ja tarjoamme joitain ideoita kuinka keskustella näistä kouluyhteisön kesken.

Valmistelut: Jotta pienryhmien tehtävät olisivat mahdollisimman selkeät, suosittelemme, että liität lakipykälät ja alla olevat kysymykset samalle paperille. Ohje tähän:

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta löytyy Finlexistä. Laki sisältää myös oppilaitoksia koskevia pykäläitä.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex /Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

1. Esittele laki lukemalla 5 § joko ääneen tai käyttämällä videotykkiä avuksesi. Pyydä osallistujia pohtimaan pareittain

- Mitä ajatuksia 5 § herättää?
- Millä kaikilla tavoilla olemme jo tehneet tasa-arvoa edistävää työtä?
- Mihin meidän tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota?

Lähde: Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 5 §

5 § Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa ja opetuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että työillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

2. Jaa osallistujat kolmen tai neljän hengen pienryhmiin niin, että muodostuu ainakin neljä ryhmää.

3. Anna jokaiselle ryhmälle tehtäväksi tutustua yhteen lakipykälään ja vastata siihen liittyviin kysymyksiin. Jos ryhmiä muodostuu enemmän kuin neljä, anna useamman ryhmän keskustella samasta lakipykälästä. Ryhmien tulisi keskustella noin 15 minuuttia.

4. Anna pienryhmien selittää koko ryhmälle käsiteltävänä ollutta lakipykälää sekä niitä ajatuksia joita pienryhmäkeskustelun aikana heräsi. Kirjoita kunkin ryhmän ilmi tuomat ajatukset näkyvälle paikalle niin että kaikki osanottajat voivat niitä tarkastella. Luokaa yhdessä lähtökohtia ja tavoitteita seuraaville tasa-arvotyön askelille näiden ylös kirjoitettujen ajatusten pohjalta. Kukin ryhmä voi ottaa tehtäväkseen jonkin tasa-arvotyötä eteenpäin vievän kysymyksen tai teeman työstämisen. Jatkopohdintoja on mahdollista esittää seuraavassa tapaamisessa tai niitä voi lähettää vaikka sähköpostitse koko ryhmälle.

5. Ole tarkkana, ettei tästä keskustelutilaisuudesta muodostu liian vapaamuotoista jutustelu-uokiota: keskustelun tarkoituksena on muotoilla tavoitteita ja selvittää miten soveltaa tasa-arvolakia käytännössä.

RYHMÄ 1:

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 5 a §.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex /Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

5 a § Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;*
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;*
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.*

Eritystä huomiota tulee kiinnittää oppilaiden opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Onko koulussamme jo tehty jonkinlaista tasa-arvotyötä? Onko meillä olemassa tasa-arvoa koskevaa työsuunnitelmaa, asiakirjaa joltain kurssilla tai muistiota teemapäivän tiimoilta?
- Onko koulussamme koottu tietoa sukupuolen mukaan eriteltynä tai onko koulussamme tehty kysely, jossa on kysytty tasa-arvosta?
- Mitä voimme oppia näistä aiemmista dokumenteista tulevassa tasa-arvotyössämme?
- Onko jo tiedossa toimenpiteitä, joita meidän tulisi ottaa käyttöömme estääksemme syrjintää ja edistääksemme tasa-arvoa?
- Onko meillä jo olemassa tilaisuuksia tai tilanteita, joissa arvioida tasa-arvotyötä henkilökunnan ja oppilaiden kanssa? Voisivatko ne toimia myös jatkossa tilaisuuksina, joissa suunnitella ja seurata tasa-arvotyötä?

- Mikä olisi seuraava askel, jonka voisimme ottaa määrätietoissa ja suunnitelmallisissa tasa-arvotyössä koulussamme?

Muotoilkaa vastauksenne niin että voitte esitellä ne hetken päästä muille ryhmille, kiitos!

RYHMÄ 2:

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 6 c §.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex/Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

6 c § Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy

Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvoite tulee ottaa huomioon oppilaitoksen ja työnantajan 5 a ja 6 a §:n mukaisia tasa-arvosuunnitelmia valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävistä toimenpiteistä päätettäessä.

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä ajatuksia lakipykälä herättää miettiessämme sen soveltamista henkilökunnan ja oppilaiden keskuudessa?
- Onko sukupuoli-identiteettejä ja sukupuolen ilmaisemista aiemmin käsitelty koulussamme?
 - Jos on, onko tätä dokumentoitu? Mitä voimme oppia aiemmista dokumenteista tulevaa työtämme ajatellen?
 - Jos ei ole, miten voisimme käsitellä sukupuoli-identiteettejä ja sukupuolen ilmaisemista kunnioittavalla tavalla, luomatta asetelmaa ”meistä” ja ”heistä” tai mitenkään muutenkaan ketään ulkopuolelle jättämättä?
- Onko meillä tarpeeksi tietoa transihmisistä?
- Mikä olisi seuraava askel ottaaksemme koulu yhteisömme monimuotoisuuden ja vaikkapa transihmiset huomioon?

Muotoilkaa vastauksenne niin että voitte esitellä ne hetken päästä muille ryhmille, kiitos!

RYHMÄ 3:

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 7 §

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex/Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

7 § Syrjinnän kieltö

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty. Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;*
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;*
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.*

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;*
- 2) eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perhehuoltovelvollisuuden perusteella.*

Edellä 3 momentissa tarkoitettu menettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen

Syrjintä voi olla välitöntä tai välillistä

*Välitön syrjintä tarkoittaa sitä, että henkilöitä kohdellaan tietoisesti ja tahallisesti eri tavoin heidän sukupuolestaan riippuen on naisten ja miesten asettaminen eri asemaan sukupuolen vuoksi eli suoraan sen perusteella, että he ovat naisia tai miehiä. Syrjintää on myös naisten ja miesten asettaminen eri asemaan raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä. Vertailukohteenä voi olla myös aiemmin vallinnut tilanne, kunhan henkilöt ovat vertailukelpoisessa tilanteessa. **

Välillinen syrjintä koskeva syrjintäoletus syntyy, jos henkilöt asetetaan eri asemaan sellaisen säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, joka vaikuttaa sukupuoleen nähden neutraalilta, mutta jonka vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolensa perusteella. Syrjintäoletus syntyy myös, jos henkilö asetetaan eri asemaan vanhemmuuden tai perhehuoltovelvollisuuden

perusteella. Tällöin myös samaa sukupuolta olevien henkilöiden kohtelua voidaan verrata toisiinsa. *

Välilliseen syrjintään liittyy laissa ns. oikeuttamisperiaate. Sen mukaan menettelyä ei ole pidettävä syrjintänä, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valitut keinot ovat väliaikaisia ja niitä on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen pääsemiseksi.

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Millaisia ajatuksia epäsuora häirintä ja aiemmassa kappaleessa mainitut esimerkit herättävät?
- Tapahtuuko sitä meidän koulussamme?
- Miten se ilmenee?
- Käydäänkö asiasta keskustelua?
- Kuinka voimme edistää tasa-arvotyötä keskustelun avulla?

Muotoilkaa vastauksenne niin että voitte esitellä ne hetken päästä muille ryhmille, kiitos!

* Sosiaali- ja terveysministeriö. (2005). *Tasa-arvolaki*: 18. http://www.tasa-arvo.fi/c/document_library/get_file?folderId=254043&name=DLFE-8789.pdf

Ryhmä 4:

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex/Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

7 § Syrjinnän kieltö

Seksuaalista häirintää ja häirintää sukupuolen perusteella samoin kuin käskyä tai ohjetta harjoittaa sukupuoleen perustuvaa syrjintää on pidettävä tässä laissa tarkoitettuna syrjintänä.

Seksuallisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä ajatuksia lakipykälä herättää miettiessämme sen soveltamista kouluyhteisöön, niin henkilökuntaan kuin oppilaisiinkin?
- Onko kysymyksiä seksuaalisesta häirinnästä tai sukupuoleen perustuvasta häirinnästä aikaisemmin käsitelty koulussamme?
 - Jos on, onko tätä dokumentoitu? Mitä voimme oppia aiemmista dokumenteista tulevaa työtämme ajatellen?
 - Jos ei ole, miten voisimme nostaa esille kysymykset seksuaalisesta häirinnästä ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä rakentavalla tavalla?
- Onko meillä tarpeeksi tietoa seksuaalisesta häirinnästä tai sukupuoleen perustuvasta häirinnästä?
- Mikä voisi olla seuraava askel ottaaksemme kouluyhteisömme monimuotoisuuden huomioon sekä torjuaksemme seksuaalista häirintää ja sukupuoleen perustuvaa häirintää tasa-arvotyön avulla koulussamme?

Muotoilkaa vastauksenne niin että voitte esitellä ne hetken päästä muille ryhmille, kiitos!

